

(verscheen in Centraal Weekblad augustus 2002)

Verwondering

Elk theologisch waarnemen, leren en denken begint met een heel specifieke verwondering. Zo stelt Karl Barth het in zijn *Einführung in die evangelische Theologie*. Dat geldt naar mijn beleving in het bijzonder ook voor het predikantschap. Je kunt op vele wijzen over het predikantschap spreken. Met name als het gaat om de menselijke condities met al de licht- en schaduwzijden is er heel wat te zeggen. Maar wanneer het nu gaat over het hart van het predikantsambt, zou ik graag bij die verwondering willen beginnen. Daar is het voor mij mee begonnen en daar begint het telkens weer opnieuw bij. Een verwondering om datgene wat ons verrassenderwijs wordt aangereikt vanuit de Schriften. Een verwondering over het radicaal nieuwe van de bijbelse verkondiging. Dat is wat het predikantsambt constitueert, steeds weer opnieuw. Daarom hecht ik ook zo bijzonder aan de klassieke aanduiding van dit ambt als *verbi divini minister*: dienaar van het Goddelijk Woord. Het predikantschap begint voor mij niet in de eerste plaats bij het instituut kerk maar begint bij de omgang met de Schriften. Het begint bij de woorden die de lezer en hoorder zetten in een rij van getuigen. Woorden die iets te melden hebben voor elke tijd en elke plaats. Ik weet nog goed dat mijn leermeester Frans Breukelman tijdens mijn studie mijn twijfel over het predikantschap weersprak door te zeggen dat ik niet te hoogmoedig moest willen wezen om het nu ook maar eens na te zeggen wat in die Schriften tot klinken wordt gebracht. Er gaat van die Schriftwoorden een appèl uit en het predikantschap zou ik dan ook willen verstaan als een antwoord op die roep. Als het gaat om een theologische omschrijving van wat wij het ambt noemen is er vaak grote verlegenheid. Toch hecht ik aan de aanduiding van het ambt. Daarin wordt iets uitgedrukt van de mogelijksvoorwaarde van het predikantschap, in die zin dat ik niet als persoontje het ambt draag, maar dat het ambt mij draagt. Dat er dingen mogelijk worden die vanuit mijn persoonlijke constitutie volstrekt ondenkbaar zijn. Het antwoord op de roep die klinkt komt voort uit die roep zelf. Dat is heel beslissend. Het is dan ook telkens weer die roep die het mogelijk maakt om predikant te zijn. En dat geldt voor alle facetten van het predikantschap. Ik heb dan ook grote moeite met de in toenemende mate zakelijke benadering van het predikantschap. Nee, de predikant is geen manager, is geen werknemer. De predikant is niet in dienst van de kerk, maar is en blijft dienaar van het Goddelijk Woord en als zodanig mag hij of zij de gemeente dienen. Het klinkt wellicht wat hoogdravend, maar voor mijzelf is het alleen zó mogelijk. En dat heeft te maken met datgene wat een predikant doet. Hij of zij heeft zondag aan zondag de Schriften uit te leggen. En dat doet een predikant niet omdat hij zoveel te vertellen heeft. Dat kan een predikant alleen doen omdat hij vanuit datgene wat hem vanuit de Schriften wordt aangereikt wat te zeggen *krijgt*. En daarom kan, denk ik, het ambt van predikant niet zomaar op één lijn worden gesteld met een algemeen menselijk vak. Natuurlijk gaat het ook om vakbekwaamheid, met name als het gaat om de omgang met de Schriften en de omgang met de mensen in het pastoraat, maar telkens dient het besef zich aan dat dit werk in verkondiging en pastoraat enkel binnen de ruimte van dat vrije woord geschieden kan. En daarmee blijft het predikantschap een *Fremdkörper* in een wereld waar vaak enkel wordt gerekend met efficiëntie, tijd en geld.

Het begint bij de verwondering. Ook een verwondering over de samengeroepen gemeente. Gelukkig is de kerk geen vanzelfsprekende grootheid meer. Dat maakt ons er eens te meer op attent dat het gebeuren van de samengeroepen gemeente een wonderlijk gebeuren is. Waar men vroeger meende de grenzen van de kerk te kunnen bepalen daar ontstaat nu grote verlegenheid omtrent de vraag waar de kerk ophoudt en de wereld begint. Naar mijn overtuiging is dat een zeer heilzame verlegenheid. Het schept ruimte om de kerk veel meer te zien als een gebeuren dat zich niet laat vangen in een stilstaand beeld. De kerk *is* niet, de kerk *gebeurt* daar waar de stem van de onvergelykelijke Mensengod geschiedt. De voortschrijdende secularisatie beschouw ik dan ook niet alleen als bedreigend, maar vooral ook als een geweldige uitdaging om ons telkens weer af te vragen wat nu de messiaanse gemeente tot messiaanse gemeente maakt. Juist nu de massieve zekerheden ons uit handen geslagen zijn ontstaan kansen om te komen tot een nieuw verstaan van het getuigenis van Profeten en Apostelen. Elke keer verwonder ik me er weer over dat daar op zondagmorgen mensen samenkomen met zoveel verschillende verhalen en achtergronden. En dan is het een wonder wanneer die schare die daar samenkomt tot gemeente wordt. Ik kan daarom niet veel met vastomlijnde beleidsnota's en instituties. Wanneer wij ons al te zeer daarop blindstaren wordt het dynamische gebeuren van de gemeente aan banden gelegd en komt de kerk tot stilstand. Niet alleen de prediking is een waagstuk, zoals K.H. Miskotte treffend formuleerde, maar heel het gebeuren van de gemeente is een waagstuk. We hebben niet veel in handen, het zal telkens weer moeten gebeuren. Met de opengeslagen schrift op de kansel is de kerk een storend element binnen de bestaande orde. Rond die kritische schriftwoorden groeit, als het goed is, een heilzaam verzet tegen de algemeen menselijke religie waarin de mens zichzelf meent te kunnen zien als het enige subject dat zichzelf een zin zou kunnen en moeten verschaffen. Zo, op die wijze is het een geweldige uitdaging om vandaag de dag predikant te zijn. De verwondering over het grote wonder dat in de Messias Jezus gestalte krijgt, constitueert de gemeente en daarmee ook het predikantschap. We moeten het doen met een vreemd woord dat godzijdank niet binnen ons eigen bereik ligt. Een menslievend woord dat ruimte schept voor ware menselijkheid. Binnen die ruimte worden verwonde mensen opgericht, mogen vermoeide mensen op adem komen. Het is een geweldige zegen om daar als predikant, met vallen en opstaan, dienstbaar aan te mogen zijn.

Ad van Nieuwpoort